

شماره : ۹۹۵۰/۶۳۱/۱۹۰۷۸۲

تاریخ : ۱۳۹۸/۰۶/۲۴

پیوست : دارد - به شرح متن

نمایندگی وزارت امور خارجه در شمال و شرق کشور - مشهد

بسمه تعالی

معاونت محترم هماهنگی امور اقتصادی استانداری خراسان رضوی

موضوع: گزارش اقتصادی افغانستان

با سلام

احتراما به پیوست گزارش واصله از سفارت کشورمان در کابل تحت عنوان "اقتصاد افغانستان به کدام مسیر در حرکت است" منتشره در سایت روزنامه هشت صبح افغانستان جهت استحضار ایفاد می گردد. این مقاله دارای رویکردی نسبتا واقع بینانه نسبت به مشکلات اقتصادی بوده و ضمن ریشه یابی و آسیب شناسی مشکلات بزرگ اقتصاد افغانستان، آمار و ارقام شاخصهای مهم اقتصادی افغانستان را ارائه می نماید.

از طرف

غلامعباس ارباب خالص

مشاور وزیر و رئیس نمایندگی

محمود صادقی

معاون امور سیاسی و اقتصادی نمایندگی وزارت امور خارجه در مشهد

رونوشت :

- ناظر محترم گمرکات خراسان رضوی و مدیرکل گمرک مشهد
- اتاق مشترک ایران - افغانستان در خراسان رضوی
- مدیرکل محترم راهداری و حمل و نقل جاده ای استان خراسان رضوی
- مدیرعامل محترم منطقه ویژه اقتصادی دوغارون
- اتحادیه صادرکنندگان و واردکنندگان خراسان رضوی
- ریاست محترم اتاق بازرگانی ، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی
- فرماندار محترم تایباد
- جناب آقای حاجی زاده رئیس محترم اداره امور افغانستان
- جناب آقای بهرامی طاقانکی سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در کابل
- جناب آقای صدیقی فر سرکنسول محترم جمهوری اسلامی ایران در هرات

- جناب آقای محمدی رئیس محترم اداره تنظیم روابط اقتصادی خارجی استان ها

اقتصاد افغانستان به کدام مسیر در حرکت است؟

هشت صبح - چهارشنبه، ۲۲ جوزا ۸۹۳۱ محمدحنیف صوفی

زاده

هرچند افغانستان از ذخایر زیرزمینی و آب و هوای مناسب زراعتی برخوردار است، باز هم بیشتر از نصف (OECD) جمعیت این کشور تحت خط فقر قرار دارند. نظر به معلومات سازمان انکشاف همکاریهای اقتصادی افغانستان از دهه ۸۳۹۱ و قبل از آن کمکهای خارجی را دریافت کرده، اما این رقم قسمی که در گراف ذیل نشان داده شده، بعد از سال ۲۱۱۸ افزایش یافته است. قابل تذکر است که در ۸۱ سال اخیر اقتصاد افغانستان کلامتکی بر کمکهای خارجی بوده و این کمکها بعد از سقوط حکومت طالبان طی تدویر کنفرانسهای بینالمللی افزایش یافت. کنفرانس بین المللی افغانستان در بن، به مثابه اولین تلاش گردهمایی برای حل بحران افغانستان بود که در زمان نهایت دشوار برگزار گردید به تعقیب آن، اولین کنفرانس بین المللی کشورهای کمک کننده در ماه ژانویه سال ۲۱۱۲ در توکیو به میزبانی کشور جاپان، سازمان ملل متحد و با حضور نمایندگان بیش از ۰۱ کشور جهان و نمایندهگان سازمانها و مؤسسات بین المللی کمک کننده تدبیر یافت که در حدود ۴,۰ میلیارد دلار آمریکایی از طرف کشورهای کمک کننده به منظور تأمین امنیت و بازسازی افغانستان تعهد گردید. به همین گونه در سال ۲۱۱۴ دولت افغانستان با طرح مشخصی در کنفرانس برلین اشتراک نمود و تمویل کنندگان پرداخت مبلغ ۱ میلیارد دالر را برای مدت سه سال برای پیشبرد برنامه های بازسازی افغانستان تعهد کردند. سپس در سال ۲۱۱۲ کنفرانس دوروزهی بین المللی لندن که در آن دولت افغانستان راهکار موقت انکشاف ملی افغانستان را معرفی کرد، برگزار گردید و بیش از ۸۱ میلیارد دالر برای بازسازی افغانستان تعهد شد. در این کنفرانس سندی به نام «توافقنامه افغانستان» که فعالیت، امنیت، حکومتداری و حقوق بشر و انکشاف اقتصادی افغانستان را در سال مشخص می ساخت، نیز به امضاء رسید که براساس آن افغانستان به ایجاد اداره شفاف و پاسخگو متعهد شده است. در سال ۲۱۱۹ کنفرانس روم و در سال ۲۱۱۱ کنفرانس پاریس برگزار گردید که در آنها دولت افغانستان

خواستار ادامه کمکهای جامعه جهانی برای بازسازی افغانستان شد و با ارایه برنامه موقت انکشاف ملی افغانستان در طی ۰ سال آینده در زمینه تقویت ادارات و توسعه اقتصاد افغانستان به ویژه در بخشهای زراعت و انرژی خواستار کمک نقدی ۰۱ میلیارد دلار آمریکایی گردید. در کنفرانس بروکسل که در ماه اکتوبر ۲۱۸۲ در بروکسل، پایتخت بلژیک دایر گردیده بود، جامعه جهانی در حدود ۸۰,۲ میلیارد دلار امریکایی به افغانستان تعهد کرد. در این کنفرانس کشورهای کمک کننده سالانه بیش از ۹,۰ میلیارد دلار امریکایی کمک به افغانستان وعده سپردند. دولت افغانستان نیز تعهد کرد که تا سال ۲۱۲۱ در عرصه های بهبود رفاه مردم، سوق کشور به خودکفایی، مستحکم نمودن حکومت داری خوب و ایجاد پایه های پویا و فراگیر که بتواند به مردم، بویژه به جوانان اشتغال زایی کند، اصلاحات الزام آور خواهد بود. در ده سال گذشته دولت امریکا حدود ۱۳ میلیارد دالر به افغانستان کمک کرده است. گفته میشود که امریکا بیشتر از هر کشور دیگر به افغانستان کمک کرده است. براساس این آمار، میزان کمکهای امریکا مبلغ ۹۱۱ دالر برای هریک از شهروندان ۲۳ میلیونی افغانستان است. با خروج و کاهش تعداد نیروهای امریکایی در افغانستان، کمکهای انکشافی ایالت متحده نیز کاهش یافته است مبنی بر گزارش سیگار، کمکهای انکشافی ایالت متحده امریکا از ۲,۴ میلیارد دلار در سال ۲۱۸۸ به ۸۸۴ میلیون دلار در سال ۲۱۸۳ کاهش یافته است. ممکن این کمکها در سالهای بعدی باز هم کاهش یابد. طبق گزارشات بانک جهانی در سال ۲۱۸۱ مصارف عادی و انکشافی افغانستان به ۸۲۹,۰ میلیارد افغانی می رسید که برابر به ۸,۹ میلیارد دالر میباشد. در حالی که عواید داخلی کشور در سال ۲۱۸۱ به ۸۱۳,۱ میلیارد افغانی یا ۲,۲ میلیارد دالر میرسید، مصارف دفاعی و امنیتی افغانستان در حدود ۸۹۸,۲ میلیارد ، فقط ۹۹ درصد (Oxfam) افغانی که برابر به ۸,۱ میلیارد دالر است، بالغ گردید. طبق یافتههای اداره آکسفم بودجه افغانستان از عواید داخلی و ۲۲ در صد آن از کمکهای بینالمللی تأمین میشود. امریکا، بانک جهانی، بانک توسعه آسیایی و کشورهای بریتانیا، استرالیا و دنمارک از بزرگترین کمککنندگان به بودجه ملی افغانستان هستند اما سوال اینجاست که افغانستان بدون این کمکها چگونه به رشد و انکشاف اقتصادی نایل آید؟ نگاهی به فعالیتهای اخیر اقتصادی کشور بی ثباتی سیاسی، جنگ دوامدار، فساد اداری، جرایم و بیکاری، رشد اقتصادی افغانستان را بطی ساخته است. طبق گزارشات بانک جهانی، میزان رشد اقتصادی افغانستان در سال ۲۱۸۱ میلادی در

حدود ۸ درصد تخمین گردیده بود، در حالی که تخمین این رقم در سال ۲۱۸۹ میلادی به ۲,۹ درصد میرسد. بانک جهانی پیشبینی میکند که اقتصاد افغانستان ۲,۴ درصد در سال ۲۱۲۱ و ۹,۰ درصد در سال ۲۱۲۸ رشد خواهد کرد؛ اما این تخمینها ممکن غلط ثابت گردد، در صورتی که مذاکرات صلح بی نتیجه بماند و امنیت بدتر گردد. همچنان سایر فکتورها در کشور نظیر خشکسالی، نابسامانی اوضاع سیاسی، چگونگی مذاکرات صلح با طالبان و پیامدهای انتخابات ریاست جمهوری از عمدهترین عوامل کاهش رشد اقتصادی افغانستان به شمار میروند که در نهایت این وضعیت سبب کاهش اعتماد سرمایهگذاران خصوصی و کاهش سرمایهگذاری در کشور خواهد شد. تورم مکرر از سال ۲۱۸۱ به طور متوسط ۱,۲ درصد بوده که کاهش قیمت غذایی در بازارهای کشورهای منطقه و افزایش نرخ اسعار خارجی در برابر پول افغانی از عوامل آن پنداشته میشود. طبق گزارشات بانک جهانی، میزان پایین صادرات و افزایش متوسط در حجم واردات سبب افزایش کسر بیلنس تجارت افغانستان به اندازه ۳,۹۰ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۱۸۱ گردیده است. با آنکه گراف صادرات افغانستان به طور چشمگیری شاهد رشد ۲۱ درصدی در سال ۲۱۸۹ میلادی بود، اما صادرات در سال ۲۱۸۱ میلادی دوباره ۴ درصد کاهش یافت که در این زمان ارزش افغانی در مقابل اسعار خارجی بالا رفت و همزمان با آن گراف تعاملت اقتصادی و تجارتي در کشورهای همسایه نزول کرد در سال ۲۱۸۱ افغانستان توانست مازاد مالی ۱,۹ درصد تولیدات ناخالص را به دست بیاورد. با وجود رشد اقتصادی، سقف جمع آوری عواید داخلی در سال ۲۱۸۱ میلادی به ۹,۸۱۳ میلیارد افغانی رسید که این رقم نسبت به عواید مجموعی سال ۲۱۸۹ میلادی حدود ۸۲ درصد افزایش را نشان میدهد. طبق گزارش اداره سیگار، عواید داخلی افغانستان طی سه ماه اخیر سال مالی ۸۹۳۱ به ۸۲,۳ درصد رسیده است. این رقم بزرگ عواید داخلی در نتیجه بهبود مدیریت مالی و جمعآوری مبلغ ۰,۸۱ میلیارد افغانی از طریق حصول قروض مالیاتی سالهای گذشته و افزایش عواید غیرمالیاتی جمع آوری گردیده است. میزان مصرف بودجه دولت از ۱۹ درصد در سال ۲۱۸۹ میلادی به ۳۲ درصد در سال ۲۱۸۱ میلادی افزایش یافت. در این میان میزان مصرف بودجه انکشافی به ۳۹ درصد افزایش یافته است. اقتصاد افغانستان به یک سلسله فعالیتهای پایدار و مؤثر نیاز دارد تا بتواند به رشد و انکشاف اقتصادی دست یابد: پیشنهادات برای کسب رشد اقتصادی سدهای عمده در راستای رشد اقتصاد افغانستان شامل کمبود کارگران

ماهر، کمبود زیربناهای عمده اقتصادی و زراعتی، عدم حمایت از سکتور خصوصی، فساد اداری، متکی بودن حکومت بر کمکهای خارجی و عدم پالیسی تعریف شده اقتصادی است. استفاده ایده های نیولیبرال در اقتصاد کشور بعد از سقوط حکومت طالبان، چندان مؤثر نبوده و بیشتر سود آن به زورمندان رسیده است که در نتیجه نابرابری اقتصادی را در جامعه به میان آورده است دولت باید تلاش ورزد تا در خصوص اقتصاد بازار بازننگری جدی نموده و طی آن ظرفیت نهادهای دولتی، مؤسسات تعلیمی دولتی و خصوصی، سکتور خصوصی، سکتور زراعت و تجارت را در کشور تقویت کند تقویت نهادهای دولتی: توانایی نهادهای دولتی جهت ارائه خدمات اولیه به مردم، تنفیذ قانون و حقوق ۸. مالکیت برای کاربرد درست اقتصاد، بسیار مهم پنداشته میشود. بدون ظرفیت اداری و مالی از قبیل سیستمهای خدمات ملکی، بانک مرکزی، سیستمهای احصایه پیشرفته، جمع آوری مالیات و تدارکات، دولت نمی تواند خدمات اساسی را ارائه و حمایت سیاسی را جذب کند. مهمتر از همه اینکه دولت نمی تواند برای پیشبرد امور دولت داری کمکهای بین المللی و سرمایههای خصوصی خارجی را جذب کند. افغانستان بعد از حکومت طالبان توانست میلیاردها دلار را از جامعه بین المللی به عنوان کمک برای بازسازی به دست آورد، ولی متأسفانه ظرفیت و اقتصاد کشور قسمی که باید و شاید، ساخته نشد. فساد اداری، ترجیح روابط بر ضوابط، عزل و نصب مقامات در وزارتها به خصوص در دوره حکومت وحدت ملی، عدم حاکمیت دولت در بعضی از ولسوالیها و قریه جات و ناامنی های اخیر در پایتخت و والیات نه تنها اعتماد سرمایه گذاران به ظرفیت دست داشته دولت را خدشه دار ساخت، بلکه جامعه جهانی نیز کمکهای خویش را تدریجا کاهش داد عدم ظرفیت و تعهد کافی، فساد اداری و افزایش روزافزون جرم های جنایی سازمان یافته در کشور، بر روند انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشور تأثیر بسیار منفی برجا گذاشته است که علت همه مشکلات ضعف دولت داری پنداشته می شود تقویت مؤسسات تعلیمی دولتی و خصوصی: سرمایه گذاری از تعلیمات ابتدایی گرفته تا تحصیلات ۲. عالی برای رشد اقتصاد مهم پنداشته می شود. به گونه مثال، کشور ویتنام برای جمعیت خود سرمایه گذاری هنگفت کرد و دسترسی به مکتب را نه تنها به همه خانواده ها فراهم ساخت، بلکه نصاب درسی معیاری را انجام یافته بود، ویتنام (OECD) نیز تطبیق کرد. نظر به برنامه ارزیابی شاگردان بین المللی که توسط سازمان مقام هفتم را از جمله ۹۲ کشور از آن خود ساخت که جلوتر از آلمان و هلند بود. در عرصه

تعلیمات عالی اصلاحات بنیادی را به وجود آورد. به طور مثال، جهت ظرفیت سازی نیروی انسانی خویش، شمولیت در پوهنتونها را افزایش داد و نصاب تعلیمی عالی را مدرنیزه کرد تا نیازمندی های صنعتی شدن کشور را برآورده سازد. اکنون در تلاش است تا سیستم تحصیلات عالی خود را به استاندارد بین المللی عیار سازد اما برخلاف ویتنام، افغانستان اصلاحات بنیادی را نه تنها در تعلیمات ابتدایی به وجود نیاورد، بلکه تحصیل عالی کشور نیز از نصاب تعلیمی بسیار قدیمی استفاده کرده که براساس نیازمندیهای جامعه و اقتصاد افغانستان و جهان استوار نیست. تحصیل ابتدایی و عالی که از طرف سکتور خصوصی فراهم می شود، بیشتر جنبه تجارتي دارد، نه تعلیمی یا تحقیقاتی. طبق نظریات مردم در مؤسسات خصوصی بیشتر به کمیت تدریس نسبت به کیفیت آن توجه شده است. یک ارتباط و هماهنگی میان مارکت کار و مؤسسات تحصیل عالی و پوهنتونها وجود ندارد. کسب تحصیل به مثابه به دست آوردن یک سند چیزی بیشتر تقریباً سه چهارم جمعیت کشور کمتر از ۹۱ سال و نزدیک به ۲۰ درصد جمعیت آن بین ۸۰ تا ۹۱ سال نیست. عمر دارند. این گروه بزرگ جوانان که تعدادشان نزدیک به ۱ میلیون نفر می رسد، با تحصیلات اندک و فرصتهای کاری کم، وارد بازار کار می شوند. به خاطر کسب رشد اقتصادی دولت باید با همکاری سکتور خصوصی روی یک نصاب درسی مدرن و پویا از سطح ابتدایی تا عالی که با مقتضیات امروزی وفق داشته باشد، کار نماید. ای نصاب باید قابل تطبیق در پوهنتونها، خصوصی و دولتی باشد تا این امر سبب پرکردن خلأ موجود گردد تقویت و رشد سکتور خصوصی: سکتور خصوصی فعلی افغانستان نه به عنوان موتور رشد و نه به عنوان ۹۰ یک تسهیل کننده مؤثر برای فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی است. سکتور خصوصی که فعالیتهای بزرگ اکثراً متشکل از مافیای اقتصادی بوده که به حمایت مقامات اقتصادی را در افغانستان انجام می دهد، سیاسی فعالیت میکنند. سکتور خصوصی افغانستان باید در عرصه های اشتغال زایی و کاهش فقر در شهرها و قریه جات شانه به شانه با دولت همکاری کند و در عین زمان سود حلال به دست بیاورد. دولت بایست سکتور خصوصی را حمایت کند تا افغانستان را در عرصه های زراعت تجارتي، استخراج معدن، ایجاد زیربنای الزم و توسعه صنعت تولیدات مساعدت کند. همچنان باید یک محیط سالم را برای جلب اعتماد متشبثان داخلی و خارجی جهت سرمایهگذاری فراهم کند تا سکتور خصوصی مهارت ها و ابزار الزم را به کارگران انتقال نموده و باعث

افزایش تولیدات باکیفیت زراعتی و غیرزراعتی گردد. طبق معلوماتی که من از متشبهان کوچک دارم، اکثریتشان دید کوتاه مدت برای فعالیتهای تجارتي داشته و بیشتر تمرکزشان بر به دست آوردن مفاد آنی بوده است. از همین خاطر است که معضل بیکاری در جامعه افزایش یافته است. خصوصاً در سکتور زراعت که ۲۲ درصد نفوس بیشتر مردم در سکتورهای دارای سود کم مشغولند، افغانستان در آن اشتغال دارند و ۲۸,۹ درصد تولید ناخالص ملی را تشکیل می دهد. در سکتور صنعت ۲,۹ درصد، در ساختمانی ۲۹,۸ درصد و در سکتور خدمات ۹۸ درصد مردم مصروف کار هستند. سهم تولید مواد مخدر در تولید ناخالص ملی در سال ۲۱۸۹ به ۹ درصد می رسید. رشد اقتصاد غیرقانونی از بابت مواد مخدر مشکلات اقتصادی-اجتماعی را به میان آورده و مردم دهات به گونهای وابستگی مالی دارند. این امر در ذات خود کار و بار قانونی را کم رنگ ساخته است. سکتور خصوصی افغانستان تخمین ۸۲ الی ۲۱ درصد عواید ناخالص ملی را تشکیل میدهد. طبق آمار سال ۲۱۸۰ ریاست ثبت مرکزی، فعالیت های تجارتي و امور مالکیت های فکری وزارت مالیه بیشتر از ۹۱۱ شرکت را در عرصه های زراعت، معدن، ساختمانهای کوچک، ترانسپورت، بانکداری و بیمه ثبت کرده است. اما کاروبار غیررسمی ۱۱ درصد فعالیتهای اقتصادی کشور را تشکیل می دهد. سکتورهای غیررسمی باید تشویق شوند تا به فهرست شرکتهای ثبت و راجستر شده بپیوندند و دولت نیز زمینه های رشد و پیشرفت فعالیت های تجارتي آنها را مهیا سازد. با در نظر داشت اینکه کمکهای خارجی کاهش می یابد و دولت نمی تواند سرمایه گذاریهای خارجی را بنا بر دلیل امنیتی و فساد اداری جلب کند، متشبهان بزرگ، کوچک و متوسط باید به عنوان موتور رشد اقتصادی کشور عمل کنند. اما در صورتی که فرصتهای کاری به ویژه توسط سکتور خصوصی به طور چشمگیر افزایش نیابد، مردم به اقدامات ناامیدکنندهای مانند تولید مواد مخدر، پیوستن به صفوف مخالفان دولت و مهاجرت های اقتصادی. متوسل خواهند شد که در نتیجه رشد اقتصادی کشور را بهتر خواهد ساخت تقویت سکتور زراعت: زراعت اساس و بنیاد اقتصادی کشور ما را تشکیل میدهد. در حالت کنونی این ۴. یگانه سکتور است که توانایی ایجاد سرمایه و اشتغالزایی در آن دیده میشود. سکتور زراعت می تواند افغانستان را به سوی مصونیت غذایی و تغذی و ایجاد رشد اقتصاد متوازن که سبب ثبات در کشور و توانمندسازی اقتصادی مردان و زنان افغانستان شود، سوق دهد. اما این سکتور تا هنوز هم به شکلی پیش می رود. انکشاف

زراعت را کمبود آب و عدم مدیریت زمینهای زراعتی و نبود زیربنای الزم زراعتی بطنی ساخته است. سکتور زراعت افغانستان می تواند کشور را به طرف خودکفایی و رشد اقتصادی سوق دهد. علاوه بر نکات فوق الذکر، سکتور زراعت کشور به مدیریت مسلکی زراعتی نیز نیاز مبرم دارد تا بتواند به یک زراعت تجارتی مبدل گردد و زراعت کشور نه تنها جاگزین محصولات زراعتی وارداتی گردد، بلکه بتواند محصولات باکیفیت و کمیت بزرگ را به مارکت های بین المللی صادر کند توسعه و انکشاف تجارت: تجارت افغانستان دارای کسر بزرگ تجارتی بوده که براین اساس، کسری تجارت افغانستان به اندازه ۳،۹۰ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۱۸۱ گردیده است. پیامد کاهش کمکهای بزرگ خارجی بوده که بیشتر شکل مصرفی دارد. چون افغانستان محاط به خشکی است و بیشتر اتکای تجاری افغانستان بر پاکستان بوده، دولت افغانستان دهلیزهای هوایی را ایجاد کرد که اولین محموله آن در ماه جوالی ۲۱۸۹ به کشور هند صادر گردید و تا اخیر سال ۲۱۸۱ به ۸۹۱ پرواز رسید. تا آخر سال ۲۱۸۱ بیشتر از ۹۱۱ متریک تن محصولات زراعتی به کشورهای چون چین، هندوستان، قزاقستان، روسیه، عربستان سعودی، امارات متحده عربی و بیشتر از ۲۱ شهر اروپایی صادر گردید. نظر به گزارشات، ارزش کالاهایی که از طریق دهلیز هوایی صادر شده، (USAID) اداره انکشاف بین المللی ایالت متحده امریکا به ۲۰۱ میلیون دلار در سال ۲۱۸۲ و بیشتر از ۰۱۱ میلیون دلار امریکایی در ۲۱۸۱ می رسد که بیش از ۸۱۱ کسر تجارت (بسیار) IMF درصد افزایش طی دو سال را نشان می دهد. اما به گفته صندوق بین المللی پول تخمین نموده بود که کسر IMF بزرگ است که حتا با افزایش صادرات از طریق هوا کدام تأثیر خاص ندارد تجارت در سال ۲۱۸۱ از ۹۲،۲ درصد الی ۹۳،۹ درصد افزایش خواهد یافت. دهلیزهای هوایی راه حل درازمدت نمی تواند برای مدت طولانی برای محصولات زراعتی که از طریق USAID نیست، چون دولت افغانستان و یا هم دهلیزهای هوایی صادر می شود، پالیسی سوبسیدی را فراهم کند. این کار از لحاظ قوانین سازمان تجارت هم امکان ندارد. تا هنوز دولت افغانستان برای تشویق شرکتهای تجارتی و رشد صادرات (WTO) جهانی کشور ۱۱ درصد صادرات هوایی را سوبسیدی کرده که تا حال در حدود ۲ میلیون دلار در این بخش مصرف کرده است. با استفاده از عضویت سازمان تجارت جهانی، افغانستان می تواند با ۸۴۴ عضو این سازمان تجارت کند؛ اما تا هنوز آماده نشده که محصولات زراعتی را با کیفیت و کمیت بالا تولید کند تا به کشورهای عضو این سازمان صادر گردد و

رقابت کند. اکثر محصولات که به کشورهای پاکستان، هندوستان یا چین صادر می شود، آنها از محصول زراعتی افغانستان بیشترین مفاد را به دست می آورند؛ چون در کشور تا هنوز مراکز پروسس، بسته بندی معیاری و پیشرفته به تعدادی که باید باشد نیست. بعضی از تاجران مدعی هستند که حتی با فراهم نمودن سوبسیدی از طرف دولت، آنها نمی توانند از لحاظ قیمت با کشورهای پیشرفته رقابت کنند. در این شکی نیست که افغانستان میوه جات باکیفیت دارد، اما چگونه به بازارهای بین المللی راه یابد و رقابت کند که یک سوال اساسی است. این امر وقتی تحقق می یابد که محصولات کشور مطابق خواست بازارهای خارجی آماده شده و برای تصدیق این امر شرکت های صادرکننده باید خود را با تصدیق و غیره عیار سازند تا از این طریق رشد و توسعه تجارت (ISO) استانداردهای بین المللی مانند داشتن تصدیق کشور فراهم گردد. از همین رو افغانستان باید تلاش ورزد تا تجارت را بهتر مدیریت کند و توسعه دهد همکاران بین المللی ما نقش مهمی را در انکشاف این کشور ایفا کنند، ولی کمکهای آنها ممکن طی پنج الی ده سال آینده، کاهش یابد. پس مهم است تا با گذشت زمان، سرمایه گذاریهای دوام دار داخلی جایگزین کمکهای بین المللی گردد. در کوتاه مدت تأمین بودجه پایدار و بنا نهادن تهداب انکشاف دوامدار برای افغانستان باید از مهمترین اولویتهای دولت افغانستان باشد تا کشور ما بتواند به سوی رشد و انکشاف اقتصادی حرکت کند محمدحنیف صوفی زاده، رییس اسبق انکشاف سکتور خصوصی وزارت زراعت بود. او فعلا کارمند مرکز . مطالعات افغانستان در دانشگاه اوماهای نبراسکا در ایالت متحده آمریکا است.

ایمیل sufizada@gmail.com